

مبانی نظرات شورای نگهبان در خصوص

مصوبات و استفساریه‌های سال ۱۳۹۵

برگرفته از مشروح مذاکرات شورای نگهبان

تحقیق و تنقیح

دکتر مصطفی مسعودیان، دکتر شهرام محمدی، دکتر فهیم مصطفی زاده،

بهنام امیدی

پژوهشگاه شورای نگهبان

عنوان و نام پدیدآور: مبانی نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات و استفساریه‌های سال ۱۳۹۵
برگرفته از مشروح مذاکرات شورای نگهبان/تحقیق و تنقیح مصطفی مسعودیان...[و دیگران].
مشخصات ناشر: تهران: شورای نگهبان، پژوهشکده شورای نگهبان، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری: ز، ۱۳۵۰ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۳۷۸-۹۷-۶
وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا
یادداشت: تحقیق و تنقیح مصطفی مسعودیان، شهرام محمدی، فهیم مصطفی‌زاده، بهنام امید.
یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس.
موضوع: شورای نگهبان—مصوبات، Shoraye negahban-- Resolution
موضوع: شورای نگهبان — صورت مذاکرات، Shoraye negahban -- Publication of proceeding
شناسه افزوده: مسعودیان، مصطفی، ۱۳۶۴ -
شناسه افزوده: شورای نگهبان. پژوهشکده شورای نگهبان
رده‌بندی کنگره: KMH۲۵۱۲
رده‌بندی دیویی: ۳۴۲/۵۵۰۵
شماره کتابشناسی ملی: ۹۸۴۶۵۵۶
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا

**مبانی نظرات شورای نگهبان در خصوص
مصوبات و استفساریه‌های سال ۱۳۹۵
برگرفته از مشروح مذاکرات شورای نگهبان**

تحقیق و تنقیح: دکتر مصطفی مسعودیان، دکتر شهرام محمدی، دکتر فهیم مصطفی‌زاده، بهنام امید

ناشر: پژوهشکده شورای نگهبان

چاپ اول: ۱۴۰۳ شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۳۷۸-۹۷-۶

تهران، خیابان شهید بهشتی^(ره)، خیابان سرافراز، کوچه پنجم، پلاک ۱۱

تلفن: ۰۲۱- ۸۸۷۵۰۰۷۰

www.nashr-rc.ir

www.ceri.ac.ir

فهرست مطالب

مقدمه	۱
فصل اول: قوانین مصوب مجلس	۵
۱- قانون موافقتنامه تحدید حدود مرز دریایی در دریای عمان بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت سلطنت عمان مصوب ۱۳۹۴/۱۰/۲۲	۷
۲- قانون الحاق یک تبصره به ماده (۲۲) قانون اساسنامه جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۹۴/۱۲/۱۶	۱۱
۳- قانون اصلاح قانون بیمه عمر و حوادث پرسنل نیروهای مسلح و وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و سازمانهای تابعه یا وابسته به آنها مصوب ۱۳۹۴/۱۲/۱۷	۱۳
۴- قانون اصلاح ماده (۸) قانون تأسیس سازمان اسناد ملی ایران مصوب ۱۳۹۴/۱۲/۱۷	۱۵
۵- قانون اصلاح قانون نحوه جبران زحمات و خسارات کارکنان سازمان حفاظت محیط زیست در ارتباط با جرائم زیست محیطی مصوب ۱۳۹۴/۱۲/۱۷	۱۷
۶- قانون اعتبار اسناد عادی وامهای پرداختی شرکتهای تعاونی روستایی، عشایری و صیادی به اعضاء مصوب ۱۳۹۴/۱۲/۱۷	۲۰
۷- قانون الحاق یک تبصره به ماده (۵۰۵) قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب (در امور مدنی) مصوب ۱۳۹۴/۱۲/۱۸	۲۲
۸- قانون توسعه و بهینه سازی آب شرب شهری و روستایی در کشور مصوب ۱۳۹۴/۱۲/۲۴	۲۵
۹- قانون اساسنامه شرکت ملی نفت ایران مصوب ۱۳۹۵/۱/۲۳	۳۸
۱۰- قانون سنجش و پذیرش دانشجو در دوره های تحصیلات تکمیلی در دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی کشور مصوب ۱۳۹۵/۲/۷	۸۵
۱۱- قانون جرم سیاسی مصوب ۱۳۹۵/۲/۲۰	۹۵
۱۲- قانون اصلاح ماده (۲۴۱) لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۹۵/۲/۲۰	۱۰۶
۱۳- قانون اصلاح موادی از قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۹۵/۲/۲۰	۱۱۴
۱۴- قانون ممنوعیت به کارگیری بازنشستگان مصوب ۱۳۹۵/۲/۲۰	۱۳۱

- ۱۵- قانون تسریع در امر تخلیه و بارگیری کشتی‌ها در بنادر مصوب ۱۳۹۵/۲/۲۰ ۱۴۶
- ۱۶- قانون تمدید مدت اجرای آزمایشی قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۹۵/۲/۲۰ ۱۵۰
- ۱۷- قانون عضویت دولت جمهوری اسلامی ایران در مشارکت (کنرسیوم) زیرساخت کلید عمومی آسیا مصوب ۱۳۹۵/۲/۲۰ ۱۵۳
- ۱۸- قانون بیمه اجباری خسارت وارد شده به شخص ثالث در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه مصوب ۱۳۹۵/۲/۲۰ ۱۵۹
- ۱۹- قانون اصلاح قانون سنجش و پذیرش دانشجو در دانشگاهها و مراکز آموزش عالی کشور مصوب ۱۳۹۵/۲/۲۶ ۲۱۳
- ۲۰- قانون بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور مصوب ۱۳۹۵/۲/۲۷ ۲۱۵
- ۲۱- قانون الزام دولت به پیگیری جبران خسارات ناشی از اقدامات و جنایات آمریکا علیه ایران و اتباع ایرانی مصوب ۱۳۹۵/۲/۲۸ ۳۰۰
- ۲۲- قانون اصلاح موادی از قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی مصوب ۱۳۹۵/۳/۳ ۳۰۲
- ۲۳- قانون اساسنامه شرکت ملی پست جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۹۵/۴/۱۳ ۳۴۸
- ۲۴- قانون اصلاح جدول قانون تعیین محدوده حوزههای انتخاباتی مجلس شورای اسلامی مصوب ۱۳۹۵/۵/۲۷ ۳۷۶
- ۲۵- قانون الحاق سازمان تعاونی مصرف کادر نیروهای مسلح (اتکا) به فهرست نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی مصوب ۱۳۹۵/۶/۲ ۳۷۸
- ۲۶- قانون کاهش ساعات کار بانوان شاغل دارای شرایط خاص مصوب ۱۳۹۵/۶/۲ ۳۸۲
- ۲۷- قانون اصلاح تبصره (۱۰) ماده (۱۷) قانون تعیین تکلیف استخدامی معلمان حق‌التدریسی و آموزشیاران نهضت سوادآموزی در وزارت آموزش و پرورش مصوب ۱۳۹۵/۶/۳ ۳۹۳
- ۲۸- قانون عضویت دولت جمهوری اسلامی ایران در بانک سرمایه‌گذاری زیرساخت آسیا مصوب ۱۳۹۵/۶/۳ ۳۹۹
- ۲۹- قانون اصلاح قانون بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور مصوب ۱۳۹۵/۶/۳ ۴۰۵

- ۳۰- قانون معاهده بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری خلق چین در زمینه
 معاضدت حقوقی دوجانبه در موضوعات کیفری مصوب ۱۳۹۵/۶/۷ ۴۱۳
- ۳۱- قانون موافقتنامه انتقال محکومان به حبس بین جمهوری اسلامی ایران و
 جمهوری قرقیزستان مصوب ۱۳۹۵/۶/۷ ۴۱۹
- ۳۲- قانون اصلاح مواد (۳)، (۶) و (۲۴) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و
 چهارم (۴۴) قانون اساسی مصوب ۱۳۹۵/۶/۷ ۴۲۴
- ۳۳- قانون تصویب اصلاحات ضمایم کنوانسیون بین‌المللی جلوگیری از آلودگی دریا
 ناشی از کشتی‌ها ۱۹۷۳ (ماریل ۱۹۷۳/۷۸) - مصوب ۱۳۸۰- و الحاقات و
 اصلاحات بعدی آن (موضوع قطعنامه‌های شماره (۲۴۶(۶۶)، (۲۴۷(۶۶)، (۲۵۶(۶۷)،
 (۲۵۷(۶۷)، (۲۵۸(۶۷)، (۲۶۶(۶۸)، (۲۸) ۱۰۷۰ الف) مصوب ۱۳۹۵/۶/۱۰ ۴۳۸
- ۳۴- قانون تصویب مقررات بین‌المللی جلوگیری از تصادم در دریا مصوب
 ۱۳۹۵/۶/۱۰ ۴۴۲
- ۳۵- قانون انتزاع کمیته ملی پارالمپیک از کمیته ملی المپیک جمهوری اسلامی ایران
 مصوب ۱۳۹۵/۶/۱۰ ۴۴۸
- ۳۶- قانون موافقتنامه حمل و نقل بین‌المللی مسافر و کالا از طریق جاده بین دولت
 جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری قزاقستان مصوب ۱۳۹۵/۶/۱۰ ۴۵۳
- ۳۷- قانون تصویب اصلاحات مقررات بین‌المللی ایمنی جان اشخاص در دریا
 مصوب ۱۳۹۵/۶/۱۰ ۴۵۷
- ۳۸- قانون موافقتنامه دوجانبه حمل و نقل هوایی بین دولت جمهوری اسلامی ایران
 و دولت جمهوری زیمبابوه مصوب ۱۳۹۵/۶/۱۰ ۴۶۲
- ۳۹- قانون موافقتنامه بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری آذربایجان
 در زمینه ساخت و بهره‌برداری از نیروگاه‌های برق‌آبی مارازاد و اردوباد مصوب
 ۱۳۹۵/۶/۱۰ ۴۶۹
- ۴۰- قانون موافقتنامه همکاری در زمینه دامپزشکی و بهداشت دام بین دولت
 جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری آذربایجان مصوب ۱۳۹۵/۷/۴ ۴۷۴
- ۴۱- قانون موافقتنامه انتقال محکومان به حبس بین جمهوری اسلامی ایران و

- جمهوری ارمنستان مصوب ۱۳۹۵/۶/۷ ۴۷۶
- ۴۲- قانون معاهده معاضدت قضایی در موضوعات مدنی و تجاری بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری خلق چین مصوب ۱۳۹۵/۷/۲۷ ۴۸۲
- ۴۳- قانون نحوه فعالیت احزاب و گروههای سیاسی مصوب ۱۳۹۵/۸/۸ ۴۸۷
- ۴۴- قانون استفساریه ماده (۸۰) قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۹۵/۸/۱۲ ۵۳۰
- ۴۵- قانون استفساریه ماده (۷۹) قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۹۵/۸/۱۲ ۵۳۴
- ۴۶- قانون عضویت دولت جمهوری اسلامی ایران در انجمن فرهنگستانها و مجامع علمی آسیا مصوب ۱۳۹۵/۲/۲۰ ۵۳۸
- ۴۷- قانون موافقتنامه بین جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری قبرس به منظور اجتناب از اخذ مالیات مضاعف و جلوگیری از فرار مالیاتی در مورد مالیات‌های بردرآمد به انضمام تشریفات (پروتکل) الحاقی مصوب ۱۳۹۵/۸/۲۴ ۵۴۰
- ۴۸- قانون موافقتنامه تشویق و حمایت متقابل از سرمایه‌گذاری بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری متحده تانزانیا مصوب ۱۳۹۵/۸/۲۴ ۵۴۳
- ۴۹- قانون موافقتنامه بین جمهوری اسلامی ایران و پادشاهی مغرب به منظور اجتناب از اخذ مالیات مضاعف در مورد مالیاتهای بر درآمد مصوب ۱۳۹۵/۸/۲۴ ۵۴۷
- ۵۰- قانون موافقتنامه تشویق و حمایت متقابل از سرمایه‌گذاری بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت فدراسیون روسیه و تشریفات (پروتکل) آن مصوب ۱۳۹۵/۸/۲۴ ۵۴۹
- ۵۱- قانون موافقتنامه همکاریهای اقتصادی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت مجارستان مصوب ۱۳۹۵/۸/۲۵ ۵۵۳
- ۵۲- قانون موافقتنامه تشویق و حمایت متقابل از سرمایه‌گذاری بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری اسلواکی مصوب ۱۳۹۵/۸/۲۵ ۵۵۷
- ۵۳- قانون موافقتنامه بازرگانی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت پادشاهی تایلند مصوب ۱۳۹۵/۸/۲۵ ۵۶۱

۵۴- قانون موافقتنامه بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری اسلواک به منظور اجتناب از اخذ مالیات مضاعف و جلوگیری از فرار مالیاتی در مورد مالیات‌های بر درآمد مصوب ۱۳۹۵/۹/۲.....	۵۶۳
۵۵- قانون موافقتنامه همکاریهای اقتصادی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری لیتوانی مصوب ۱۳۹۵/۹/۲.....	۵۶۶
۵۶- قانون موافقتنامه بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت فدراسیون روسیه در زمینه همکاری و کمک متقابل اداری در امور گمرکی مصوب ۱۳۹۵/۹/۲.....	۵۶۸
۵۷- قانون موافقتنامه همکاریهای اقتصادی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری کرواسی مصوب ۱۳۹۵/۹/۲.....	۵۷۰
۵۸- قانون موافقتنامه همکاریهای اقتصادی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری چک مصوب ۱۳۹۵/۹/۲.....	۵۷۲
۵۹- قانون موافقتنامه بین جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری مجارستان به منظور اجتناب از اخذ مالیات مضاعف و جلوگیری از فرار مالیاتی در مورد مالیات‌های بردرآمد به انضمام تشریفات (پروتکل) الحاقی مصوب ۱۳۹۵/۹/۲.....	۵۷۴
۶۰- قانون موافقتنامه کمک متقابل اداری در امور گمرکی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری آذربایجان مصوب ۱۳۹۵/۹/۳.....	۵۷۷
۶۱- قانون موافقتنامه همکاری و کمک متقابل اداری در امور گمرکی بین دولت ایران و دولت جمهوری کره مصوب ۱۳۹۵/۹/۳.....	۵۷۹
۶۲- قانون موافقتنامه تشویق و حمایت متقابل از سرمایه‌گذاری بین جمهوری اسلامی ایران و ژاپن مصوب ۱۳۹۵/۹/۳.....	۵۸۱
۶۳- قانون تأسیس و اداره مدارس و مراکز آموزشی و پرورشی غیردولتی مصوب ۱۳۹۵/۹/۱۴.....	۵۸۳
۶۴- قانون اصلاح موادی از قانون آییننامه داخلی مجلس شورای اسلامی مصوب ۱۳۹۸/۱۰/۲.....	۶۳۱
۶۵- قانون موافقتنامه همکاری بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری آذربایجان در زمینه ادامه ساخت، بهره‌برداری و استفاده از منابع آب و انرژی	

- سدها و نیروگاههای برق آبی خدآفرین و قیزقلعه‌سی بر روی رودخانه ارس
مصوب ۱۳۹۵/۹/۱۷..... ۶۴۹
- ۶۶- قانون موافقتنامه همکاری در زمینه مبارزه با جرائم سازمانیافته بین دولت
جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری لهستان مصوب ۱۳۹۵/۹/۱۷..... ۶۵۱
- ۶۷- قانون اساسنامه سازمان انرژی‌های تجدیدپذیر و بهره‌وری انرژی برق (ساتبا)
مصوب ۱۳۹۵/۹/۲۴..... ۶۵۳
- ۶۸- قانون اصلاح بند (هـ) تبصره (۱) قانون بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور مصوب
۱۳۹۵/۹/۲۴..... ۶۶۰
- ۶۹- قانون تصویب احکام و مصوبات بیست و پنجمین کنگره اتحادیه جهانی پست
(منعقد شده در دوحه - ۲۰۱۲ میلادی برابر با ۱۳۹۱ هجری شمسی) مصوب
۱۳۹۵/۱۱/۱۰..... ۶۶۴
- ۷۰- قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۱۰..... ۶۷۱
- ۷۱- قانون اساسنامه سازمان فرهنگی هنری فارسی‌زبانان (ایتا) مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۲۴... ۸۹۸
- ۷۲- قانون اصلاح بند (الف) ماده (۱۰۳) قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب
۱۳۹۵/۱۱/۲۴..... ۹۰۴
- ۷۳- قانون استفساریه قانون اصلاح بند (ی) تبصره (۲) قانون بودجه سال ۱۳۹۴ کل
کشور و بند (هـ) تبصره (۱) قانون بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور مصوب
۱۳۹۵/۱۱/۲۷..... ۹۰۶
- ۷۴- قانون تمدید مدت اجرای آزمایشی قانون استخدام نیروی انتظامی جمهوری
اسلامی ایران مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۲۷..... ۹۰۹
- ۷۵- قانون موافقتنامه بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری ترکیه در
خصوص تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۲۷..... ۹۱۱
- ۷۶- قانون الحاق یک ماده به قانون تعیین تکلیف استخدامی معلمان حق‌التدریسی و
آموزشیاران نهضت سوادآموزی در وزارت آموزش و پرورش مصوب
۱۳۹۵/۱۱/۲۷..... ۹۱۶
- ۷۷- قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری

اسلامی ایران (۱۴۰۰-۱۳۹۶) مصوب ۱۳۹۵/۱۲/۲۱.....	۹۲۱
۷۸- قانون بودجه سال ۱۳۹۶ کل کشور مصوب ۱۳۹۵/۱۲/۲۴.....	۱۲۴۳

فصل دوم: اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران..... ۱۳۲۷

۷۹- اصلاح اساسنامه شرکت مادر تخصصی ساخت و توسعه زیربناهای حمل و نقل	
کشور مصوب ۱۳۹۵/۲/۱۵.....	۱۳۲۸
۸۰- اصلاحیه اساسنامه صندوق ضمانت سرمایه‌گذاری تعاون مصوب ۱۳۹۵/۲/۲۹ ...	۱۳۳۰
۸۱- اصلاحیه اساسنامه شرکت‌های آب منطقه‌ای همدان، لرستان، ایلام، مرکزی، خراسان شمالی، اردبیل، کهگیلویه و بویر احمد، گلستان، بوشهر، سمنان، قم، چهارمحال و بختیاری، زنجان، کردستان، قزوین و خراسان جنوبی مصوب	
۱۳۹۵/۱۰/۵.....	۱۳۳۶

مقدمه

«شورای نگهبان» به عنوان نهاد پاسداری‌کننده از موازین شرع و قانون اساسی، وظیفه‌ی خطیر بررسی کلیه‌ی مصوبات مجلس شورای اسلامی و اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران را به عنوان یکی از وظایف مصرح خویش در قانون اساسی بر عهده دارد تا قوانین و مقررات لازم‌الاجراء در جمهوری اسلامی ایران، مغایرتی با موازین شرع و قانون اساسی نداشته باشند. بدین‌سان، مجموعه نظرات ابرازی از سوی این نهاد در خلال بررسی مصوبات مجلس شورای اسلامی و اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده و برای آحاد افراد جامعه قابل استفاده است؛ چه آنکه این نظرات، از جهتی شأن علمی و نظری دارد که می‌تواند مورد استفاده‌ی عموم علاقه‌مندان، به‌ویژه مجامع علمی- پژوهشی واقع شود و از جهتی دیگر، برای تنظیم قوانین و مقررات مورد نیاز در کشور، می‌تواند مورد توجه و استفاده‌ی سیاست‌گذاران و نقش‌آفرینان عرصه‌ی تقنین و اجرا قرار گیرد.

مقام معظم رهبری نیز در دیداری که با اعضای شورای محترم نگهبان در تاریخ ۱۳۷۹/۴/۲۸ داشتند، با تأکید بر اهمیت نظرات شورای نگهبان، خطاب به آنها فرمودند: «... مردم، مطلع نیستند... لازم است یک روال اطلاع‌رسانی منظم و مرتبی باشد که مردم در جریان قرار بگیرند، یا نظرات شورا مدون بشود و در اختیار اهل علم، حقوقدان‌ها، فقها و متخصصین بخش‌های مختلف گذاشته بشود؛ دانشگاه‌ها و حوزه‌ها ببینند و در جریان مباحث قرار گیرند؛ بیان شود در مورد این ماده‌ای که آنجا آمده، چه بحث‌هایی شده، تا رد شده است و چه اشکالاتی بود و بعد، آن اشکالات رفع شد یا تصویب شد و از این قبیل. ... الان شما استدلال دارید، اما این استدلال برای مجلس، گاهی معلوم نیست، گاهی برای مجمع تشخیص هم درست معلوم نیست ... در حالی که خوب است در متن آن حکم اشاره‌ای به استدلال بشود و در یک محل جداگانه آن استدلال به تفصیل نوشته بشود. ... اینها چیزهایی است که بعد برای دیگری منبع و مدرک خواهد شد.»

بر همین اساس و در راستای پاسخگویی به این مطالبه‌ی به‌حق مقام معظم رهبری، با تشکیل «پژوهشکده شورای نگهبان»، انجام فعالیت‌های علمی پیرامون نظرات شورای نگهبان به عنوان یکی از مأموریت‌های این مرکز، در چند قالب مختلف در دستور کار قرار گرفت. تدوین مجموعه نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات ادوار مختلف مجلس شورای اسلامی، تدوین مجموعه نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان راجع به اصول قانون اساسی، تدوین مجموعه نظرات فقهی شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات دیوان عدالت اداری، تدوین نظرات فقهی و حقوقی شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی، پیاده‌سازی، تنظیم و تدوین مشروح مذاکرات جلسات شورای نگهبان و راه‌اندازی سامانه‌ی اینترنتی جامع نظرات

شورای نگهبان و بارگذاری کلیه‌ی نظرات شورای نگهبان بر روی پورتال پژوهشکده^۱ و در نهایت، استخراج مبانی نظرات شورای نگهبان، از جمله طرح‌هایی بود که برای عینیت بخشیدن به این مهم طراحی شد.

«مبانی نظرات شورای نگهبان» یا به عبارت دیگر «نظرات استدلالی شورای نگهبان»، که استخراج آنها در این پژوهشکده در قالب مجموعه‌ای منسجم و منظم به عنوان یکی از مهم‌ترین برنامه‌ها تعریف شده، عبارت است از: مجموعه استدلال‌ها و برداشت‌های فقهی، حقوقی که اعضای محترم شورای نگهبان در جلسات بررسی مصوبات مجلس شورای اسلامی، بررسی اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران، بررسی اصول قانون اساسی برای ارائه‌ی نظریه تفسیری و... در خلال مباحث خویش بیان کرده‌اند. این مجموعه از استدلال‌ها و برداشت‌ها، در قالب یک دسته‌بندی منظم و منطقی براساس دیدگاه‌های مختلف مطرح شده در مذاکرات اعضای شورای نگهبان و با استناد و مستنبط از آن، به تفکیک هر ماده از مصوبه یا سؤال و استفسار، استخراج، تنقیح و تدوین شده است. هدف از تهیه‌ی این مجموعه، آشنا ساختن مخاطبان به‌ویژه مجامع حوزوی و دانشگاهی و مراجع قانون‌گذاری، سیاست‌گذاری و اجرایی کشور با مبانی و ادله‌ی فقهی و حقوقی نظرات شورای نگهبان است.

نخستین ثمره‌ی این فعالیت علمی، پیش‌تر در سال ۱۳۹۱ با انتشار کتابی تحت عنوان «مبانی آراء و نظرات شورای نگهبان (مستنبط از مشروح مذاکرات سال ۱۳۸۷)» به زیور طبع آراسته شده بود. سپس پنج کتاب دیگر از این مجموعه با اندکی تغییر در شکل و محتوا نسبت به کار پیشین، تحت عنوان «مبانی نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات و استفساریه‌های سال‌های ۱۳۹۰، ۱۳۹۱، ۱۳۹۲، ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ (برگرفته از مشروح مذاکرات شورای نگهبان)»، به محضر جامعه‌ی علمی و اجرایی کشور تقدیم شد. کتاب حاضر نیز، کتاب هفتم از این مجموعه و مربوط به مصوبات سال ۱۳۹۵ است که به جامعه علمی کشور تقدیم می‌شود.^۲

این کتاب در سه بخش کلی، مجموعه نظرات استدلالی مربوط به مصوبات مجلس شورای

۱. نشانی اینترنتی سامانه جامع نظرات شورای نگهبان:

<http://nazarat.shora-rc.ir>

۲. گفتنی است از این مجموعه، سه کتاب تحت عنوان «مبانی نظرات شورای نگهبان در خصوص قانون برنامه پنجم توسعه و قوانین بودجه مربوط به آن (۱۳۸۹-۱۳۹۴)»، برگرفته از مشروح مذاکرات شورای نگهبان، «مبانی نظرات شورای نگهبان در خصوص قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲»، برگرفته از مشروح مذاکرات شورای نگهبان و «مبانی نظرات شورای نگهبان در خصوص قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲»، برگرفته از مشروح مذاکرات شورای نگهبان نیز با همین رویکرد ولی به صورت مجموعه‌ای موضوعی از مصوبات مجلس گردآوری و تألیف شده و به زیور طبع آراسته شده است.

اسلامی، اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران و استفساریه‌های انجام‌شده از شورای نگهبان را در بر می‌گیرد که مربوط به سال ۱۳۹۵ است. در اینجا توضیح این نکته برای خوانندگان محترم ضروری است که از آنجا که بسیاری از موضوعات مورد بررسی در شورای نگهبان، به ویژه مصوبات مجلس شورای اسلامی، ممکن است به دلیل ایراد مغایرت برخی از مواد مصوبه با قانون اساسی یا موازین شرعی، چندین مرتبه در فواصل مختلف و گاهی در طی چندین سال، بین مجلس و شورای نگهبان رفت و برگشت داشته باشد، ملاک زمانی مدّ نظر برای ذکر موضوعات در این کتاب، زمان تصویب نهایی آن مصوبه یا اعلام نظر نهایی شورای نگهبان در خصوص سؤال یا استفسار انجام شده است. بر این اساس، هدف آن بوده است که مجموعه‌ی کلیه‌ی مصوبات مجلس یا هیئت وزیران که در سال ۱۳۹۵ به تأیید شورای نگهبان رسیده و به «قانون» تبدیل شده‌اند و همچنین کلیه‌ی استفساریه‌هایی که در سال ۱۳۹۵ از سوی شورای نگهبان بررسی و پاسخ گفته شده‌اند، در این مجموعه گردآوری شود.^۱ همچنین کلیه‌ی مصوباتی که به دلیل بروز اختلاف بین مجلس شورای اسلامی و شورای نگهبان، بر اساس اصل (۱۱۲) قانون اساسی برای رفع اختلاف به مجمع تشخیص مصلحت نظام ارجاع شده‌اند و این مجمع در سال ۱۳۹۵ نسبت به آنها تعیین تکلیف کرده است، در این مجموعه گرد آمده‌اند، هر چند تاریخ تصویب این موضوعات در مجلس و یا مذاکرات مربوط به آن در شورای نگهبان، در سال‌های پیش از ۱۳۹۵ انجام شده باشد.

ترتیب در نظر گرفته‌شده برای ذکر هر یک از موضوعات، در هر یک از فصل‌های سه‌گانه‌ی این کتاب نیز، ترتیب تاریخی نهایی شدن آن موضوع، از ابتدای سال ۱۳۹۵ تا انتهای این سال است. این کتاب محصول تلاش علمی جمعی از پژوهشگران این پژوهشکده است که در دو مرحله، اقدام به استخراج، تنقیح و تدوین مبانی نظرات شورای نگهبان کرده‌اند. در مرحله‌ی نخست، پژوهشگران متن مشروح مذاکرات مربوط به هر موضوع را مطالعه و مبانی نظرات و استدلال‌های مطرح‌شده از سوی اعضای شورای نگهبان راجع به آن موضوع را استخراج و به صورت منقّح و دسته‌بندی‌شده تدوین می‌کنند. در مرحله‌ی دوم (مرحله‌ی بازبینی و نظارت)، برای اطمینان از صحت استنباط انجام‌شده از متن مشروح مذاکرات، با مطالعه‌ی مجدد متون مشروح مذاکرات اعضای شورای نگهبان، استدلال‌های استخراج‌شده در مرحله‌ی اول با متن مشروح تطبیق داده می‌شود و عنداللزوم به اصلاح و تکمیل آنها مبادرت می‌شود. در مجموعه‌ی حاضر، استخراج و تنقیح استدلال‌ها (به ترتیب میزان همکاری و اثرگذاری) بر عهده‌ی آقایان دکتر مصطفی

۱. گفتنی است با توجه به اینکه در سال ۱۳۹۵، در خصوص اصول قانون اساسی یا دیگر موضوعات مرتبط، هیچ‌گونه استفسار یا استعلامی از شورای نگهبان انجام نشده است، این جلد از مجموعه کتاب‌های مبانی نظرات شورای نگهبان، در این قسمت، فاقد موضوع است.

مسعودیان (استادیار گروه فقه و حقوق اسلامی دانشگاه شاهد و پژوهشگر پژوهشکده شورای نگهبان)، دکتر شهرام محمدی، دکتر فهیم مصطفی زاده و بهنام امیدی بوده است. بازبینی و نظارت این مجموعه نیز بر عهده‌ی آقای دکتر مصطفی مسعودیان بوده است که از زحمات این عزیزان قدردانی می‌شود.

پژوهشکده شورای نگهبان امیدوار است با تولید و عرضه‌ی این مجموعه، علاوه بر حرکت در جهت تحقق بخشی از منویات مقام معظم رهبری، خواسته‌ی جامعه‌ی علمی کشور و همچنین مراکز سیاست‌گذاری، تقنینی و اجرایی کشور را پاسخ گفته باشد. مسلماً انتشار و عرضه‌ی چنین آثاری می‌تواند ثمره‌ی بیش از سی سال مجاهدت و تلاش شورای نگهبان در پاسداری از شرع و قانون اساسی را در اختیار کلیه‌ی علاقمندان، به ویژه محافل علمی و پژوهشی، اعم از دانشگاهی و حوزوی قرار دهد و به غنی‌تر شدن هر چه بیشتر مباحث فقهی و حقوقی در کشور کمک کند.

و من الله التوفیق و علیه التکلان

پژوهشکده شورای نگهبان

تابستان ۱۴۰۳

فصل اول

قوانین مصوب مجلس

قانون موافقتنامه تحدید حدود مرز دریایی در دریای عمان بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت سلطنت عمان

مصوب ۱۳۹۴/۱۰/۲۲

درباره‌ی قانون

«لایحه موافقتنامه تحدید حدود مرز دریایی در دریای عمان بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت سلطنت عمان» بنا به پیشنهاد وزارت امور خارجه در جلسه‌ی مورخ ۱۳۹۴/۴/۲۱ هیئت وزیران به تصویب رسید و طی نامه‌ی شماره ۵۲۰۷۶/۷۸۶۶۰ مورخ ۱۳۹۴/۶/۱۷ برای انجام تشریفات قانونی و تصویب به مجلس شورای اسلامی ارسال شد. در مقدمه‌ی توجیهی این لایحه، ضرورت ارائه‌ی آن به صورت زیر تبیین شده است: نظر به تمایل دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت سلطنت عمان جهت ارتقای روابط دوجانبه و تقویت روابط حسن همجواری موجود میان دو دولت از طریق تعیین عادلانه، منصفانه و دقیق خط مرز دریایی بین مناطق دریایی مربوط خود در دریای عمان که هر یک از طرفها حقوق حاکم و صلاحیت را مطابق با حقوق بین‌الملل اعمال می‌نمایند، این لایحه برای طی مراحل قانونی تقدیم می‌شود.

این لایحه در جلسه‌ی علنی مورخ ۱۳۹۴/۷/۷ اعلام وصول شد و برای رسیدگی به صورت یک شوری به کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی، به عنوان کمیسیون اصلی ارجاع شد که کمیسیون مزبور مفاد آن را در جلسه ۱۳۹۴/۹/۱۵ با الحاق یک تبصره به ماده واحده به تصویب رساند و گزارش آن را به مجلس شورای اسلامی ارائه کرد. این لایحه در تاریخ ۱۳۹۴/۱۰/۲۲ در صحن علنی مجلس مطرح و با اصلاحاتی به تصویب نمایندگان رسید و برای طی روند قانونی مذکور در اصل (۹۴) قانون اساسی، طی نامه‌ی شماره‌ی ۶۰۸/۷۷۹۲۲ مورخ ۱۳۹۴/۱۰/۲۸ به شورای نگهبان ارسال شد. شورای نگهبان در تاریخ ۱۳۹۴/۱۲/۱۷ با تشکیل جلسه و بررسی این مصوبه، مفاد آن را به جهت نامشخص بودن استحضار نمایندگان مجلس نسبت به نقشه ضمیمه آن واجد ابهام تشخیص داد و نظر خود در این خصوص را طی نامه‌ی شماره‌ی ۹۴/۱۰۲/۵۹۰۴ مورخ ۱۳۹۴/۱۲/۱۸ به مجلس شورای اسلامی اعلام کرد. مجلس شورای اسلامی در راستای رفع ابهام شورای نگهبان، تصویر نقشه‌ی ضمیمه‌ی لایحه‌ی موافقتنامه‌ی تحدید حدود مرز دریایی در دریای عمان بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت سلطنت عمان که به شماره ۱۵۷۳ در تاریخ ۱۳۹۴/۷/۲۵ چاپ و به استحضار نمایندگان مجلس رسیده بود را جهت اظهار نظر مجدد طی نامه‌ی شماره ۶۰۸/۱۰۷۳۲ مورخ ۱۳۹۵/۲/۲۶ به شورای نگهبان ارسال کرد. شورای نگهبان، در جلسه‌ی

مورخ ۱۳۹۵/۳/۱۲ ارسال نقشه‌ی مزبور را رافع ابهام سابق تشخیص داد و نظر خود مبنی بر عدم مغایرت مفاد این مصوبه با قانون اساسی و موازین شرع را طی نامه‌ی شماره ۹۵/۱۰۲/۷۶۹ مورخ ۱۳۹۵/۳/۱۳ به مجلس شورای اسلامی اعلام کرد.

تاریخ مصوبه مجلس شورای اسلامی: ۱۳۹۴/۱۰/۲۲ (مرحله نخست)

تاریخ بررسی در شورای نگهبان: ۱۳۹۴/۱۲/۱۷

ماده واحده- موافقتنامه تحدید حدود مرز دریایی در دریای عمان بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت سلطنت عمان، مشتمل بر یک مقدمه و نه ماده و یک نقشه به شرح پیوست تصویب و اجازه تسلیم اسناد آن داده می‌شود.
تبصره- رعایت اصل یکصد و سی و نهم (۱۳۹) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در اجرای ماده (۷) این موافقتنامه الزامی است.

بسم الله الرحمن الرحيم

موافقتنامه تحدید حدود مرز دریایی در دریای عمان بین جمهوری اسلامی ایران و

سلطنت عمان

ماده ۱- ...

ماده ۲- ...

۱- ...

۲- خط مرز دریایی تعیین شده در ماده (۱) این موافقتنامه بر روی نقشه‌ای که به این موافقتنامه ضمیمه می‌باشد، نمایش داده شده است. نقشه مذکور در دو نسخه اصلی تهیه و توسط طرف‌ها امضا گردید و هر کدام، یک نسخه از آن را در اختیار خواهد داشت.

ماده ۳- ...

ماده ۹- این موافقتنامه و نقشه ضمیمه، باید طبق ماده (۱۰۲) منشور ملل متحد^۱ به

ثبت برسد.

^۱ ماده (۱۰۲) منشور ملل متحد مصوب ۲۶ ژوئن ۱۹۴۵ میلادی (۱۳۲۴/۴/۵): «ماده ۱۰۲-

۱- هر عهدنامه و هر موافقتنامه بین‌المللی که پس از لازم‌الاجرا شدن این منشور توسط هر یک از اعضاء ملل متحد منعقد گردد باید هر چه زودتر در دبیرخانه ثبت و توسط آن منتشر گردد.

۲- هیچ‌یک از طرف‌های هر عهدنامه یا موافقتنامه بین‌المللی که بر طبق مقررات بند اول این ماده به ثبت نرسیده باشد نمی‌تواند در مقابل ارکان ملل متحد به آن عهدنامه یا موافقتنامه استناد جویند.»

دیدگاه ابهام

طبق بند (۲) ماده (۲) این مصوبه، خط مرز دریایی تعیین شده در ماده (۱) این موافقتنامه بر روی نقشه‌ای که به این موافقتنامه ضمیمه می‌باشد، نمایش داده شده است. از طرفی، طبق ماده (۹)، این موافقتنامه و نقشه‌ی ضمیمه باید طبق ماده (۱۰۲) منشور ملل متحد به ثبت برسد. با توجه به اینکه مشخص نیست نقشه‌ی مزبور به نظر نمایندگان مجلس شورای اسلامی رسیده یا خیر، این مصوبه ابهام دارد. همچنین با توجه به اینکه نقشه‌ی مورد نظر جزء ضمایم موافقتنامه محسوب می‌شود، لازم است جهت بررسی و اعلام نظر به شورای نگهبان ارسال شود.

نظر شورای نگهبان

با توجه به اینکه در بند (۲) ماده (۲) آمده است که خط مرز دریایی تعیین شده در ماده یک این موافقتنامه بر روی نقشه‌ای که به این موافقتنامه ضمیمه می‌باشد نمایش داده شده است...؛ و با عنایت به ماده (۹) که مقرر داشته این موافقتنامه و نقشه ضمیمه باید طبق ماده (۱۰۲) منشور ملل متحد به ثبت برسد؛ اولاً مشخص نیست که این نقشه به نظر مجلس محترم شورای اسلامی رسیده است یا خیر؟ ابهام دارد؛ ثانیاً از آنجا که این نقشه همراه مصوبه به این شورا ارسال نگردیده است، با این اوصاف اظهار نظر در خصوص مصوبه فوق‌الذکر میسر نیست پس از رفع ابهام مزبور و ارسال نقشه مورد اشاره اظهار نظر خواهد شد.

تاریخ مصوبه مجلس شورای اسلامی: ۱۳۹۴/۱۰/۲۲ (مرحله دوم)

تاریخ بررسی در شورای نگهبان: ۱۳۹۵/۳/۱۲

ماده واحده- موافقتنامه تحدید حدود مرز دریایی در دریای عمان بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت سلطنت عمان، مشتمل بر یک مقدمه و نه ماده و یک نقشه به شرح پیوست تصویب و اجازه تسلیم اسناد آن داده می‌شود.
تبصره- ...

بسم الله الرحمن الرحيم

موافقتنامه تحدید حدود مرز دریایی در دریای عمان

بین جمهوری اسلامی ایران و سلطنت عمان

...

[عطف به نامه شماره ۵۹۰۴/۱۰۲/۹۴ مورخ ۱۳۹۴/۱۲/۱۸ و پیرو نامه شماره ۷۷۹۲۲/۶۰۸ مورخ ۱۳۹۴/۱۲/۱۸ در اجرای اصل نود و چهارم (۹۴) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران تصویر نقشه ضمیمه لایحه موافقتنامه تحدید حدود مرز

دریایی در دریای عمان بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت سلطنت عمان که به شماره ۱۵۷۳ در تاریخ ۱۳۹۴/۷/۲۵ چاپ و به استحضار نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی رسیده است، به پیوست ارسال می‌گردد.

ماده ۲-

۱- ...

۲- خط مرز دریایی تعیین شده در ماده (۱) این موافقتنامه بر روی نقشه‌ای که به این موافقتنامه ضمیمه می‌باشد، نمایش داده شده است. نقشه مذکور در دو نسخه اصلی تهیه و توسط طرف‌ها امضا گردید و هر کدام، یک نسخه از آن را در اختیار خواهد داشت.

ماده ۳- ...

ماده ۹- این موافقتنامه و نقشه ضمیمه، باید طبق ماده (۱۰۲) منشور ملل متحد به ثبت برسد.

دیدگاه عدم مغایرت

شورای نگهبان در اظهارنظر درباره‌ی این مصوبه، با توجه به نامشخص بودن این مسئله که آیا نقشه موضوع بند (۲) ماده (۲) و ماده (۹)، به نظر مجلس شورای اسلامی رسیده یا خیر، این لایحه را واجد ابهام تشخیص داده بود. متعاقب این ابهام، اظهارنظر نسبت به این مصوبه را به دلیل عدم ارسال این نقشه به همراه مصوبه به شورا میسر ندانسته است. حال از آنجا که مجلس به منظور فراهم ساختن امکان اظهارنظر شورای نگهبان اقدام به ارسال نقشه ضمیمه موافقتنامه کرده است و طبق نامه‌ی رئیس مجلس به شورای نگهبان نقشه‌ی مزبور به استحضار نمایندگان مجلس رسیده است، ابهام سابق شورای نگهبان برطرف شده است.

نظر شورای نگهبان

ماده واحده مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

نظر نهایی شورای نگهبان

مصوبه مجلس در خصوص لایحه موافقتنامه تحدید حدود مرز دریایی در دریای عمان بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت سلطنت عمان، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.